

En bonde ved Rødsø i Vrå

Peiter blev han kaldt, men han hed Jens Chr. Nielsen og levede fra 1865 – 1951.

Der er flere gange tidligere skrevet om ham. Viborg Stift Folkeblad interviewede ham i 1850, da han fyldte 85 år og artiklen blev genoptrykt i 1885. Lærer O. Jacobsen, Kistrup skrev i 1962 en artikel om Pederstrup Sogn, hvori Peiter fra Vrå også fik en ret fremtrædende plads.

Det er klart, at jeg har benyttet disse artikler, når jeg her fortæller om Peiter, men hans dagbøger eller regnskabsbøger fra 1890 til 1951 har også kunnet fortælle meget om et jævnt - om ikke altid lige muntert, så i alt fald virksomt liv. Dagbøgerne er små "kinabøger", som indeholder yderst korte beskrivelser af, hvad han foretog sig de enkelte dage, hvad han tjente, og hvad han brugte pengene til. Vi overtog ejendommen, "Nederskov" i 1970 efter Peiters datter og svigersøn Margrethe og Niels Christensen, og gennem datteren kom vi næsten til at kende faderen, selvom han var død tyve år tidligere.

"Fællesskov"

Peiter levede hele sit liv ved Rødsø. Han blev født på "Fællesskov" en ejendom ned til Rødsø, som hans bedstefar købte af "Proprietær J.J. Bjerregaard, Sødal" 24. juni 1845. En "*Parcel paa Sødal Mark-Fællesskovjorder kaldet med tilliggende Kjær ...*"

"Fællesskov" ligger i Rødding Sogn, og som det fremgår af kort _fig. 1 slår sognegrænsen et slag

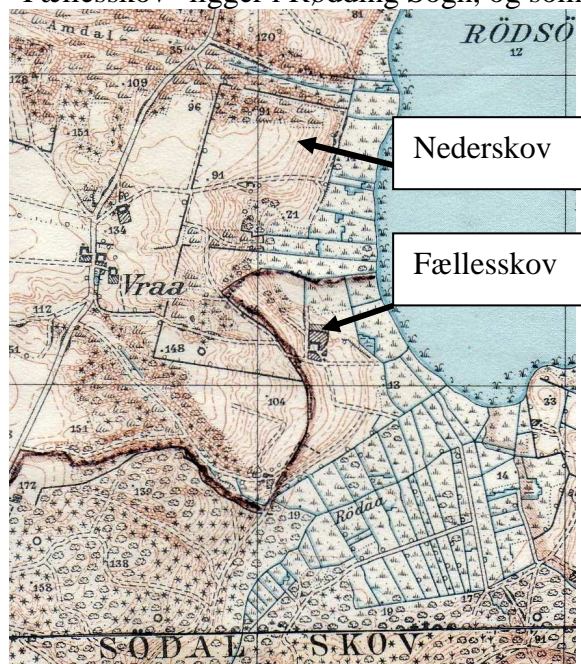

Fig. 1

mod nord for ligesom at indkredse "Fællesskov"

Naturlig nok var der vejret igennem Sødal Skov, "*Det tillades Kjøberen for sig at afbenytte Veien, som den nu gaar gjennem Kolbesleddet og Vesterskoven til Gaarden. Dog kun på Betingelse at Leddet holdes lukket og ingen Ufred eller Uorden foranlediges*"

"*Kjøberen forbinder sig og tillige som hidindtil at have nøie Tilsyn med Sødal Skov, saaledes at intet ulovligt der foretages*"

"*Sælgeren og efterkommende Eiere af Sødal berettiges til uden Vederlag i Fællesskab med Kjøberen at afbenytte Fiskeriet i Rødsøe.*"

Vejen til skoven er nedlagt og fiskene i søen gjorde Sødals ejere vist aldrig krav på, men de blev dog i en periode en god indtægtskilde for Peiter.

Som ungkarl, der har man det . .

På "Fællesskov" ved Rødsø levede Peiter de første 40 år af sit liv.

Kaldenavnet Peiter forklarer han selv på denne måde: *"Det stammer fra en af Grev Stenbocks Soldater, Peiter, der blev fanget i Holsten i 1710. Han fik Lov til at bosætte sig i Vammen, og det varede ikke længe, inden Befolkningen kun kaldte ham Peiter, og siden har vi kørt med det."* (Vejen Andersen)

Benævnelsen for "Fællesskov" varierer lidt i de enkelte folketællinger, og som det fremgår af folketælling fra 1880, så har den måske engang været et udsted, hvor man fra Sødal placerede folk, som ikke kunne klare sig selv.

I 1889 overtager Peiters broder, Niels Kristian, "Fællesskov", så derfor får han måske benævnelsen "tyende" i folketælling 1890. Da broderen overtager "Fællesskov" efter moderen får Peiter en "Panteobligation" på 2.000 kr., som stadig eksisterer. Peiters datter mente, at pantet skyldtes, at broderen nogle år forinden havde gjort en tjenestepige i Vrå gravid, hvorfor forældrene betalte sig fra fadderskabet og bad pigen tage hjem til Fyn. Sådan kunne nogen klare det dengang. Altså skulle Peiter have samme beløb.

Fællesskov: Folketælling 1845

Sødal Hovedgaard	Et huus	Niels Pedersen	65	Gift	Huusfæster	Rødding
Sødal Hovedgaard	Et huus	Anne Malene	50	Gift	Hans kone	Rødding
Sødal Hovedgaard	Et huus	Jens Nielsen	20	Ugift	Deres børn	Rødding
Sødal Hovedgaard	Et huus	Kirsten Nielsdatter	20	Ugift	Deres børn	Rødding
Sødal Hovedgaard	Et huus	Peder Nielsen	16	Ugift	Deres børn	Rødding
Sødal Hovedgaard	Et huus	Niels Smeds kone	21	Ugift		Rødding

Fællesskov : Folketælling 1880

Sødal Fattighus	Et Huus	Johanne Marie Jensen		K	51	Enke
Sødal Fattighus	Et Huus	Niels Kristian Nielsen		M	21	Ugift Søn
Sødal Fattighus	Et Huus	Jens Kristian Nielsen		M	14	Ugift Søn
Sødal Fattighus	Et Huus	Dorthe Ane Sofie?? Nielsen		K	16	Ugift

"Fællesskov" Folketælling 1890

Husmand	Niels Kristian Nielsen	M	31	Ugift	Søn	Rødding Sogn
	Johanne Marie Jensen	K	61	Enke	Husmoder	Pederstrup S
	Jens Kristian Nielsen	M	24	Ugift	Tyende	Rødding Sogn

Oftest tjente Peiter til føden hjemme, men der er dog også kostudgifter på 6 – 8 kr., når han i perioder havde fast arbejde i længere tid.

I 1892 står der i "bogen" under april: *"Tjener i Denne Sommer hos Jens Pedersen i Karlslyst i Nr. Vinge for en Løn 200 kr."*, så da må man formode, at han har boet på "Karlslyst" men ellers kunne Peiter normalt nå at gå eller løbe hjem om aftenen.

Peiter var 24 år, da broderen i 1889 overtog barndomshjemmet efter sin mor, som fik indrettet aftægtsbolig i huset. Der gik femten år inden, han købte jord og byggede ejendom nabo til fødehjemmet.

Grundkapitalen på de 2000 kr. havde han jo allerede til dette køb, og som det fremgår af hans regnskabsbøger, så rutede han ikke pengene bort. Herunder er taget nogle pluk fra nov. 1890 – 91.

Peiters Dagbog/regnskabsbog

Nov. 1890 - nov. 1891

Indtægter				Udgifter	
November	Andet	Fiskeri	Dagleje	Nov.	
3.	Dagleie		0,66	8.	En Pibekande 0,30
4.	-		0,66		½ Pund Tobak 0,25
5.	-		0,66	9.	Skjæftet af Bøssen 0,50
5.	Jagt		1,75		I byt på Ålejern 1,70
6.	Dagleie		0,66		Legestue 0,85
7.	Dagleie		0,66	15.	Fortæring 0,27
12.	Over Søen		0,25		Blystift Hagl og Konvolut 0,43
18.	Dagleie		0,50	26.	Offer og Prisang 1,35
19.	Dagleie		0,50		
20.	Dagleie		0,50		
I alt November			6,80		5,65

Indtægter				Udgifter	
Mai	Andet	Fiskeri	Dagleje	Mai	
1.	Fiskeri	0,80		7.	Fortæring 0,12
16.	Akordt		11,50	23.	Sadelmagernåle 0,04
22.	ved Skud-		3,50	30.	½Pund Tobak 0,25
23.	torv		1,00		
26.	Dagleie		1,25		
27.	Dagleie		1,25		
28.	Dagleie		1,25		
29.	Dagleie		1,25		
30.	Dagleie		1,25		
31.	Fiskeri		1,64		
		0,80	23,89		
I alt Mai			24,69		0,41

Indtægter				Udgifter	
Juni	Andet	Fiskeri	Dagleje	Juni	
1.	Dagleie		1,15	13.	En Vest 1,50
2.	Dagleie		1,15		Frimærker og ½ pak
3.	Dagleie		1,15		Svovlstik 0,24
4.	Dagleie		1,15	21.	Fortæring 0,30
5.	Dagleie		0,55	29.	Dito 0,80
6.	Akort		0,75		Pen og Konvolut 0,08
	Fiskeri	1,50			En Overfrakke 18,00
8.	Dagleie		1,25		Et Par Mansjetter 0,25
9.	Dagleie		1,25		
18.	Fiskeri	0,25			
25.	Fiskeri	3,00			
28.	Fiskeri	0,50			
I alt		5,25	8,40		
I alt Juni			13,65		21,17

Indtægter				Udgifter	
September	Andet	Fiskeri	Dagleje	Sep.	
2.	Dagleie		1,00	1.	Messingtråd 0,50
3.	hos		1,00	5.	Skydts 0,25
5.	Søren		1,00	20.	Et Væddemål 0,25
7.	Olesen		1,25	21.	Kommuneskat 2,00
9.	-		1,00	23.	Brandpenge 0,60
11.	Drikkep.		1,00		Et Par Træsko 1,10
	v. begrav.	0,55		28.	Fortæring Toftmarked 1,20
22.	Dagleie		1,00		I Tombola 0,63
23.	Akort		0,75		En Pibeknop og Spids 0,50
	En Buktak		0,25		
24.	Over Søen	0,20			
28.	Af Bier	2,00			
29.	Over Søen	0,25			

Dito	0,10			
	3,10		8,25	
I alt September			11,35	7,03

		Indtægter			Udgifter		
Oktober		Andet	Fiskeri	Dagleje	Oktober		
13.	Jagt	1,65			4.	En bagladegevær	14,25
17.	Jagt	0,75				Skydts	0,40
18.	Jagt	0,75			5.	Stoftønde	1,00
19.	Dagleie			0,50		Fortæring	0,10
20.	Dagleie			0,75	25.	Offer	0,04
21.	Solgt						
	Bøssen	4,00					
23.	Dagleie			1,00			
28.	Over Søen	0,25					
		7,40		2,25			
I alt Oktober				9,65			15,79
Årsløn på hjemme på Fællesskov				50,00			
Årets indtægter i alt				161,23			
Årets udgifter i alt				66,44			
Overskud nov. 1890 - nov. 1891					94,79		

Fiskeri, jagt m.v. **23,62** ca. 15% af samlet indkomst

Som det fremgår af ovenstående pluk, så var indtægtskilderne yderst varierede. Lidt pudsigt er det, at fiskeri kunne udgøre så stor en del af hans indtægt. I 1894 tjente han på to uger i jan.- feb. 23 kr. ved fiskeri. Som man kan se af ovenstående, så tjente han også lidt som "færgemand" over Rødsø. Folk på egnen, der havde ærinde i Vammen eller længere borte mod øst kontaktede så Peiter, som havde sin pram liggende i rørskæret.

I kirkebogen kan man se, at det er ved Jakob Sørensens begravelse d. 11. sep., at han tjente 55 øre i drikkepenge.

Inden vi kigger på, hvad han soldede pengene væk på, så er det måske lidt interessant at se lidt på, hvor pengene kom fra de efterfølgende år. Der er en kraftig stigning i overskud i løbet af 90erne. Og i en periode har han næsten fast arbejde ved amtet med brobygning:

Eks. 1898

April	Muret i Gl. Asmil og ved Jernbroen i Viborg	
Maj - juni	Ved Broen i Hoieslev Mølle	43,50 kr
Juli - sep.	Amtsbroen i Sjørring	36,00 kr
	Mellembroen i Sjørring	69,00 kr
9. - 15. sep.	Muret på Broen i Vinge Mølle	12,00 kr

Indtægt	i alt	366,50 kr
Udgift		94,21 kr
Overskud 1898		272,29 kr.

1899

Maj - juni	Jordbro Mølle	67,50 kr
Juli - sep.	Bustrup Bro	86,50 kr

Indtægt	i alt	473,87 kr
Udgift i alt		162,47 kr
Overskud 1899		311,40 kr

Jeg har aldrig hørt om, at Peiter cyklede rundt, og der er ingen udgift til bus eller tog, så turen er nok taget til fods. Der er heller ingen udgifter til ”fortæring”, så hvordan han har klaret turen til f.eks. Højslev og Bustrup står hen i det uvisse. Om datidens ”brobisser” er blevet forplejet vides ikke. I alt fald har evt. kost og logi ifølge Peiters detaljerede regnskab ikke kostet ham noget.

I årene efter århundredeskiftet – altså lige før han køber jord til ejendom i 1904 - tjente han også godt:

1900	Indt.	381,23	-	Udg.	78,00	Overskud	= 303,23 kr.
1901	Indt.	484,51	-	Udg.	55,31	Overskud	= 429,20 kr.
1902	Indt.	393,08		Udg.	133,80	Overskud	= 259,28 kr.
1903	Indt.	508,95		Udg.	127,61	Overskud	= 381,34 kr.
1904	Indt.	483,05		Udg.	104,68	Overskud	= 378,45 kr.

Tid til at arbejde og tid til at feste

Der hersker ingen tvivl om, at den Jens Kristian tidligt lærte livets alvor at kende. Han mistede sin far, da han netop var blevet 13 år. Som det fremgår af ovenstående overtog storebroderen barndomshjemmet, ”Fællesskov”, da han var 24, så det vi ud af ”regnskabsbøgerne” kan læse op Peiters ungdom stækker sig altså over de 16 år indtil 1905, hvor han har bygget gård og bliver gift 40 år gammel.

Påpasselig og nøjsom var hans image vist hele livet, så det kan derfor måske være interessant at iagttage, hvad en yderst arbejdsom ung mand i Vrå brugte sin sparsomme fritid på, ind til han fandt vejmandens datter fra Pederstrup.

Herunder er festudgifterne for 1891 – 1896 og 1901 medtaget for at vise, hvad ungarlen Jens Christian måske gjorde for at finde den eneste ene, og for at vise ændringen, da hun var fundet, er medtaget 1905 og 06 forbruget.

Der er en ret fin overensstemmelse med Blichers omkvæd i sidste vers af Mads Doss: ”Å så bløw di gyvwt å behøwd ett å sønng” – eller at gå til fester.

1891	Legestue	2. jan.	0,65	Drikkevarer	
	Legestue	8. feb.	0,85		
	En Fl. Vin og Fortæring	24. marts	1,20		
	Bal	20. apr.	1,00		
	Skovfest	10. aug	0,20		
	Legestue	16. aug.	0,75		
	Toftemarked	28. sep.	1,02		
	Tombola		0,63		
	Stoftønde	5. okt.	1,00		0,10
	Musik	7. nov.	0,25		0,46
	(Aftenskolen 0,10)				
	Legestue	22. nov.	0,70		0,20
	Aftenskolen og blæk	21. dec.			2,02
1896	Legestue	2. jan.	0,65		
	Musik	26. jan.	0,20		
	Legestue	9. feb.	0,65	0,10	

	Bal hos Anton Andersen	15. marts	2,25	
	Legestue	19. apr.	0,55	
	Skovfest	7. juni	0,40	
	Skovfest	12. juli	1,35	
	Stoftønde	14. okt.	1,50	0,10
	Efterslæb (Bryllup)	21. okt.	0,25	0,06
	Musik	27. okt.	0,25	
	Legestue	29. dec.	0,50	
1901				
	Legestue	3. jan.	0,90	
	En fl. Brændevin	19. jan.	0,25	
	En fl. Mjød	-	0,60	
	Legestue	3. feb.	0,90	
	Bal hos Th. Domp	17. marts	1,50	
	Dyrskue og Tombola	29. juni	1,00	0,34
	Skovfest	7. juli	0,55	0,25 (drikkepenge)
	Legestue	15. sep.	1,25	0,50
	Stoftønde	22. okt.	2,00	0,25 drikkepenge
	Legestue	29. dec.	1,00	
1905				
	Bal hos Niels Thomasen	15. marts	2,25	
	Fotograf	3. juni	4,00	
	Bal i Salen	8. nov.	0,60	
1906				
	Skovfest	17. juni	0,20	
	Bal i Pederstrup	7. nov.	0,75	

Legestue fandt vist oftest sted i private hjem, hvor deltagerne gav et vist bidrag (0,65 – 1,25 kr.) samt betalte egne drikkevarer.

Forsamlingshusene i Rødding og Pederstrup kom jfr. regnskab først til i 1904-05.:

7. feb. 1902	En Aksie i Rødding Sal	5 kr.
6. apr. 1902	Sidste del af Aksien i Rødding Sal	5 kr.
Dec. 1903	Rødding Sal	1,50 kr.
	Pederstrup Sal	0,35

I oktober holdtes der med Peiters benævnelse ”Stoftønde”, hvilket nok dækker over det, der andre steder kaldtes **Stubtønde**.

”I en større Omegn af Randers og i det sydlige Himmerland eksisterede en Efterhøstskik, kaldet „Stubtønde”, hvor Ungdommen (Tyendet) havde særskilt Lejlighed til at more sig. - . „Stubtønde”, i Klejtrup Sogn omtalt som en Underafdeling af Legestuerne, hentyder med sit Navn til, at man skulde drikke af Tønden, nu da Stubbene stod bare på Markerne.”

Skovfesterne er kendt fra såvel Sødal som Lindum Skov.

Aftenskole

Det er selvfølgelig helt forkert i 1891 at medtage aftenskoleudgifter i denne sammenhæng, men nævnes skulle det dog, at man i Pederstrup allerede i 1891 kunne gå i aftenskole. Men taget i betragtning, at man i 1885 besluttede: "Da tørvehuset ved Pederstrup Skole er ubrugeligt, vedtoges det at tilbygge skolens østre ende 2 fag til f... og svinesti, og da at benytte det nuværende til tørvehus. Det vedtoges at anskaffe 2 nye skoleborde." – ja, så skulle der også være basis for aftenskole her.

Selvlært håndværker

Fra 1990 kommer de fleste af Peiters indtægter fra murerarbejde af enhver art, men tømrerarbejde udførte han også, ja, man kan vanskeligt finde det arbejde, som ikke er opført på indtægtssiderne i hans dagbøger.

Den eneste gang, hvor man kan se, at han har været på kursus er i 1902.

Indtægt		Udgift	
12	12 00		
13			
14			
15			
16			
17			
18			
19			
20			
21			
22			
23			
24			
25			
26			
27			
28			
29			
30			
31			
32			
33			
34			
35			
36			
37			
38			
39			
40			
41			
42			
43			
44			
45			
46			
47			
48			
49			
50			
51			
52			
53			
54			
55			
56			
57			
58			
59			
60			
61			
62			
63			
64			
65			
66			
67			
68			
69			
70			
71			
72			
73			
74			
75			
76			
77			
78			
79			
80			
81			
82			
83			
84			
85			
86			
87			
88			
89			
90			
91			
92			
93			
94			
95			
96			
97			
98			
99			
100			

Selv på det tidspunkt har der altså været mulighed for tilskud, idet der på indtægtssiden står 12 kr. i rejsepenge.

Peiter var ikke på højskole, så selv på så kort et kursus (nok tre uger) etablerede man vandrebo og udvekslede fotografier. 27. okt. "Set Århus", og d. 5. okt. "Sejltur til Himmelbjerget 62 øre" jo, det var noget, der kunne leves højt på længe.

"Lotteri" eller "Gennemgående lodseddel"

I Peiters regnskaber bruges begge benævnelser, så jeg formoder, at han f.eks. har spillet i Landbrugslotteriet.

Tankevækkende er det, at han trods sparsommelighed i f.eks. 1896 har brugt 27% af årets udgifter til lotteri 26,40 kr. ud af samlede udgifter på 96,78 kr.

Jeg har ikke hørt eller læst noget om gevinster, så han har måske følt det lidt uretfærdigt, når den kommende svigersøn på Viborg-dagene i 1936 vandt en Ford Tudor V8. Da datteren fortalte ham, at Niels havde vundet en bil, var hans umiddelbare kommentar da også: "Han hår ski' hår han".

Han lagde sin gård ...

Det er uvist, hvor længe Peiter har haft kig på Annemarie Mogensen fra Pederstrup, men som det fremgår af hans regnskab, så skulle der økonomisk være muligheder for at stifte hjem. Og når man er vandt til at løbe rundt og mure og bygge for folk i alle de nærliggende sogne, ja, så må man også kunne grave ud i skråningen på nabogårdens parcel, som blev kaldt "Nederskov". Som det fremgår af ovenstående kortskitse, så er der kun to aflange engparceller mellem "Fællesskov" og "Nederskov", selvom de ligger i hvert sit sogn. Købekontrakten bliver lavet okt. 1904, men først endelig underskrevet d. 5. sep. 1905. Af dagbogen fremgår det, at det første han gjorde, da aftalen var i hus var 24. -25. okt. 1904 var: "Læssket Kalk paa Nederskov" Jo, en murer vidste godt, at kalken skulle have tid til at blive "læsket". Fra dette tidspunkt og frem til bryllup den 30. maj 1905 er der travlhed på skråningen ned mod Rødsø.

Stedet, hvor han havde besluttet at placere ejendommen, var er sydskråning, hvortil blot en markvej førte ned til engene ved Rødsø.

Som det fremgår af dagbogsklip fra dec. – maj, så blev alt lavet fra grunden: "Brækket Sten op – Gravet Kalkkule, Læstet Jord, Kantet Træ, Kløvet Sten, Sat Brønd, Hentet Træ til Dørre og Vinduer, Auksjon, ..."

Træ henter man ikke på tømmerhandel eller i samme skov, nej, Peiter har blot i den periode været på Auktion efter træ seks gange, hvoraf de fem er i Bigum skov. Herudover har han syv dage været af sted for at hente træet. Bagsiden af stalden er kampestensmur, og som det fremgår af nedenstående, så blev taget tækket 15. -16. og 20. maj, og så kunne man holde bryllup den 30. maj.

December 1904

Dato	Indtægt	Desember	Skil
1			
2	i Ghoven		3
3			
5	Brækket Sten op		
6	gravet Kalkkule		
8	Auksjon		
9	Brækket Sten op ved Ladef og dørre		
10	hentet Træ til Dørre og Vinduer		
12	Staldet 1/2 ord i Hedek		

Januar 1905

12	Læstet jord paa Byggepladsen		
14			
16	paa Løen		
17	til Mølle	Fiskeri	5 50
18	paa Løen		
19	Kantet Træ		
20	Stort Stykke og Lyng		
21	Stalle		
23	Stak ind		
24	i Bigum Ghov efter træ		
25	Stobværelser i Bigum		

Februar 1905

Marts 1905

8 Løst Jord Hjemme
 9 1/2 Hak ind Skovauktion
 10 Løstet Kalk
 11 Løst Begrund
 13 Løstet Træ
 14 i Begom efter Træ
 15 i Faldet efter Træ
 16 Løstet Træ
 17 Løstet Jord Hjemme
 18 Kløvet Sten
 20 Jævnet Græsten i Engen
 21 Skovauktion i Rødding
 22 Løstet Træ Løstet
 23 Løstet Træ
 24 Løst Begrund
 28 Ingen Indtægt

11 Hjort til Mølle
 13 Barket Træ
 14 Møget under Faarrene
 15 Kløvet Skovland op
 16 Løstet Jord
 17 Kløvet Sten
 18 Barket Hus ned
 22 Barket Træ
 23 Kløvet Kaldet
 24 Møret
 25 Møret
 26 Skovauktion
 27 Møret
 28 En Kure

April 1905

10 Møret
 11 Repareret Vineste Irestorm
 12 Møret
 13 i Tjæle
 14 Møret
 15 i Begom Skov efter Bøg
 16 Møret
 17 i Møldbrug efter Løstet
 18 Reist Hus
 Ingen Indtægt

Maj 1905

15 Takket
 16 i Møldbrug
 17 Løstet Jord
 18 Løstet Begrund
 19 Løstet Begrund
 20 Løstet Begrund
 21 Løstet Begrund
 22 Løstet Begrund
 23 Løstet Begrund
 24 Løstet Begrund
 25 Løstet Begrund
 26 Løstet Begrund
 27 Løstet Begrund
 28 Løstet Begrund
 29 Løstet Begrund
 30 Løstet Begrund
 31 Løstet Begrund
 ingen Indtægt

Jeg har taget dagbogssiderne fra juni 1905 med, så man kan iagttage, hvad et nygift par i Vrå dengang fik tiden til at gå med og brugte penge til.

Dato	Indtægt Juni	Fl. Ø	Dato	Udgift 1905	Fl. Ø
1	Flittet og Overtaget		3	Fotograf	4
2	i Viborg Omset Papirne			Grimmer og Grimskifter	3
3				Glas paa Ur	1 25
4	gravet Jærn			Pynter	1 75
5				Fade	2 20
6	gravet Møntørn			Fad	50
7	Møntørn Høj		15	Krammer og kegnistifter	40
8	Laat grund til Lobalken			Nyt Urffadet	1 50
9	Rappet			Jærnskringe	40
10	i Viborg			to Jærner	5
11	Strillet Ler til Loen			en Skakke	70
12	Bløt			Glimsten	1 65
13	Plaat Kliverhøj		22	Bilet til Abalestrøj	30
14	i Roerne		24	Fortøring	80
15	til Marked			Købt en Krue	1 45
16	i Roerne			Legner	8
17	Plaat Høj			Jygepassiebidrag	50
18	Brakket Hørhøj ned			Lumineskat	11 5
19	Bjaget Jørvehøj			En Fork	2 40
20	ingen Indtægt				

182 Fl 93 Ø

Etableringsomkostningerne er der selvfølgelig gjort rede for:

Købt oktober 1904 for en købesum af		6700 Kr.
Bestående af	4 Td Land Kjær	
	6 Td Land Hede	
	26 Td Mark	
De første Bygninger		2000,57 Kr.
Omkostninger		104 Kr.
Medfulgte 2 Heste til Værdi	700 Kr.	
og 3 Kreaturer til Værdi	325 Kr.	
2 Svin	60 Kr.	

Og så er der ellers lavet status for alle årene fra 1905 til 1938, hvor datteren overtager gården.

1905

Avlet	23 Trav Rug	
	30 Trav Haure	
	1 Læs Bygrivelse	
	7 Læs Hø	
	½ Læs Boghvede	
	20 Tdr. Kartoffler	
	150 Tdr. Roer	
Besætning ved Aarets Slutning	2 Heste	
	5 Kreaturer	
	2 Svin	

I handelen indgik 2 heste, men det er også det eneste tidspunkt, at den slags figurerer i Peiters regnskab.

I januar 1906 står der:

*Lidt i denne Maaned
Bjittede jeg 4 gerne her
med et par Stude
og fik 320 Kr i højt*

Peiter og sønnen Jens omkring 1930.

Studene forbliver Peiters trækdyr, ind til 1938. Han skifter dem jævnligt ud og tjener penge på det, så det med at gøre dem kørevant tager han med, hvis blot det giver et rimeligt afkast.

Udgifter var der nok af, men hvor blev indtægterne af ?

Alle, der har etableret sig som selvstændige, har vist oplevet, at der kunne gå lang tid, inden indtægterne kom på højde med udgifterne.

Peiter og Anne Marie oplevede det samme. En ting var, at der inden brylluppet var bygget stuehus og en lille stald. Men der skulle bygges lade, tørvehus, hønsehus, VC m.v. Peiter satte også stor pris på naturen, så allerede fra starten brugte han penge og tid på frugttræer og mange slags løvtræer. Et notat viser, at Rødå, som er forbindelsen mellem Rødsø og Skals Å, først bliver åbnet i 1906, og at Peiters udgift hertil er 18,94. En udgift, som alene kunne tjenes ind ved bedre høslæt og indtægt ved salg af tagrør.

Heldigvis var der fisk i søen, og det var f.eks. også den eneste indtægt (28,35 kr.) i april- maj måned 1906. Herudover må man formode, at menuen mange dage i den periode bestod af fisk. Når man til sammenligning ser, at han samme år købte træsko til henholdsvis 1,20 kr. og 1,75 kr, at et slagtesvin indbragte 53,30 kr. og en tdr. rug 11,80 kr, ja, så er der her mulighed for en svineavler i dag at lave lidt sammenligning. Hvor mange par træsko kan han f.eks. i dag få for et slagtesvin? For de, der synes den slags er sjovt, er der her lavet en lille oversigt, som ikke tager højde for efterbetaling, pris på skind og uld eller kvalitet af træsko, men næsten alle tallene er fra Peiters regnskab.

Prissammenligninger

År	Lam	Slagtesv.	Korn tdr.	Træsko	Antal par træsko for		
					et svin	et lam	1 tdr. korn
1910	16	75	14	1,35	55	12	10
1919	80	275	25	4,10	67	20	6
1929	38	105	16	3,50	30	10	5
1930	40	75	12	3,40	20	10	3,5
1932	30	50	12	3,80	13	8	3
1938	30	115	18	4,25	27	7	4
1948		415		4,75	87		
1958		225		20,00	12		
2008	500	700	170	250,00	3	2	0,5

Men det kan nok være, at det offentlige også tog sin del

For det unge par, som ind til videre absolut ikke følte, at de havde ligget samfundet til byrde, virkede det måske lidt urimeligt, at man f.eks. i marts 1907 skulle betale 40,57 kr. i skatter og afgifter.

Man gav trods alt 2 kr. for at få en tand trukket ud. 1 kr. for lægebesøg, og da datteren blev født i januar 2008, så kom man dog af med 6 kr. til jordemoderen og 1 kr. i drikkepenge.

Date	Description	Amount
8	Udg. vort	3 69
	Kirketiende	10
	Maasoin	14 55
17	Rumureskat	1 75
	Ligekasse	2 25
	Kirketiende	1 40
	Skolefoeder	8 77
	Amt. Land	8 5
	Kirketiende	15
26	En Kalv	2
	En grel	16
	To Ruser	50
	Frugt	
		78 72 76

Skatter og afgifter er ikke noget nyt fænomen

Skatter og afgifter m.v. for Jens Kristian Nielsen "Peiter" , "Nederskov" Vrå												
År	1910	1911	1912	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	
Præstekorntiende	3,77	5,11	4,99	5,69	5,16	7,15						
Kongehavretiende	2,22	2,21	2,70	2,56	2,56	4,55						
Kommuneskat	43,67	61,01	61,35	47,57	48,54	77,08	99,39	83,73	94,05	114,08	189,47	
Statsskat	5,48	5,16	5,85	6,58	9,74	3,30	7,79	4,40	8,86	21,72	25,69	
Kg skat	10,94	10,94	21,88	22,88	17,09	45,61	41,88	27,90	85,63	81,94	114,80	
Møllेतold								3,62	16,98	38,89	15,16	
Sygekasse	11,00	14,27	10,00	12,50	5,00	12,50	23,60	9,00	6,00	9,00	10,50	
Brandpenge	25,80	31,42	32,40	32,40	31,38	41,96	41,41	48,32	43,92	34,92	35,02	
Kreaturforsikring	22,58	23,58	11,89	11,35	34,84	28,97	55,24	56,56				
Ulykkesforsikring	0,64	4,50	8,28	8,41					2,31	3,17	3,78	
Skoleterv	1,77	1,77				2,77						
Krigsskat						19,64						
Landbrugets arbejdsf.										5,00		
Tyrepenge		8,00	4,00	7,00	3,00	4,50	5,00	13,00	16,00	16,00	14,00	
Hus og Hjem		6,55										
Jordemoder			4,00					12,00				
Ligkiste,tov,tøj, m.v.			6,65								112,50	
Aviser			4,76	9,52	4,86	5,00	5,00	6,00	6,65	3,85	8,95	
Mergel				179,35	83,28	157,49						
To stude			375,00	510,00			1.060,00			1.700,00		
Gave til belgjerne					3,00							
Gave til sønderjyderne										10,00		
Udg. V.skifte, arv, tingl.											266,25	
Løn til medhjælp											325,25	
Indtægter i alt		1.366,12	1.348,77	1.585,85	1.275,96	1.478,27	3.375,70	2.387,36	3.031,98	6.281,71	3.049,71	
Udgifter i alt		1.043,82	1.200,32	1.331,78	892,37	784,13	2.922,16	551,27	823,73	3.080,82	2.341,03	
Overskud	-	322,30	148,45	254,07	383,59	694,14	453,54	1.836,09	2.208,25	3.200,89	708,68	

Som der senere bliver fortalt, så døde Peiters kone i 1920, hvilket klart fremgår af oversigten.

Bemærkningerne under statusopgørelserne siger noget om udviklingen – måske ikke i dansk landbrug – men så i Peiterens landbrug:

1908

Saaet 4 Td Rug
 8 Td Haure
 9 Skp Byg
 50 P Græsfrø

 2000 P Kunstgødning

Udkørt 100 Læs Gjødning

Aulet 31 Trav Rug
 24 Trav Haure
 8 Trav Byg
 25 Læs Hø
 186 Td Roer
 50 Td Kartoffler

Besætning ved Aarets Slutning 2 Stude

 5 Køer
 4 Ungkreaturer
 4 Faar
 3 Svin

Bemærkninger 1908

Bygget Kostald, Lavet Hakkelses.....Sat Ailekumme, Købt Hakkelsemaskine og Rensemaskine Rodfrugtsåmaskine samt Stuerne Malet. Plantet i Grusbakken i Vest, Ryddet og jævnet i Svoslai og Ugkjæret grøftet ud

12759 P Mælk - 494 Kr 12 Ø

Bemærkninger 1909

Anlagt Vandvan...., Købt Ailetønde og Pomp, Bygget Ovnhus, Plantet på Bakken i Vest og brud Dalen i Vest samt Tørvegravene.

Hævert som vandværk ..

Når der i 1909 står ”Anlagt Vandv.. ” skal man ikke forledes til at tro, at der på dette tidspunkt blev anlagt vandværk som sådan. Da vi overtog ejendommen i 1970 kom vandforsyningen fra hævert fra et åbent væld, hvilket såmænd fungerede ret godt, men bruser og vaskemaskine var ikke så begejstrede for det tryk, hæverten kunne give.

Bemærkninger 1912

Købt ny Vogn og Ny Harve og Rorrasper. Kastet Højen op.

”Kastet Højen op” siger noget Peiters historiske interesse, men måske også noget om originalitet. Hvis ikke der er en gravhøj på min jord, så laver jeg en. Og det gjorde han så, og den er der endnu.

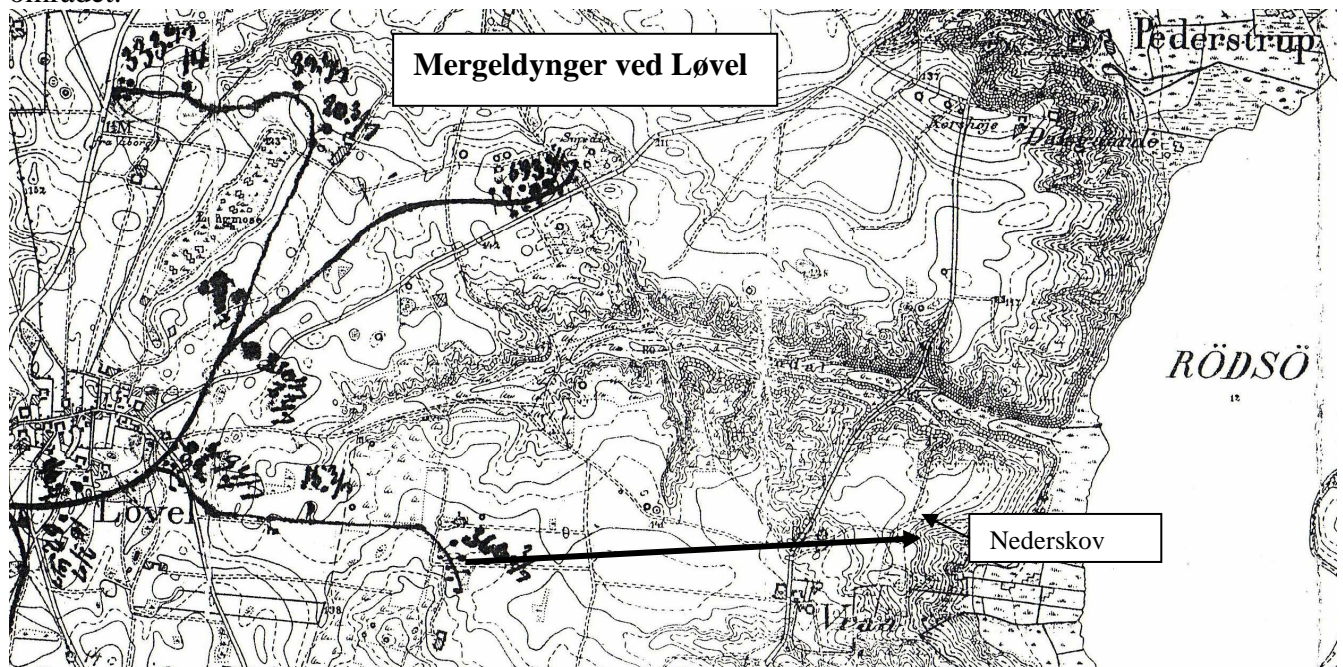
Bemærkninger 1913

30 Faun Mergel fra Eistrup er kommet.
Plantet på den mitterste Bakke i Amdal.

”Mergel fra Aistrup er kommet”

I de første år får Peiter brudt det sidste hedearreal, og fra 1913 og de efterfølgende år får alle markerne får mergel.

Allerede i 1909 fik man oprettet Rødding-Løvel-Pederstrup Mergelforening og i 1912 underskrev man en kontrakt med Hedeselskabet om etablering af mergelspor fra Aistrup over Skals Å til området.

Peiters datter fortalte, at hun havde siddet på toppen af læsset, når man med stude hentede mergel fra en stor dyngge på en mark mellem Vrå og Løvel.

De 16 km. spor, som blev udlagt, lå der mindre end to år, og i den tid blev der til foreningen transporteret 39.000 kbm. Jens Chr. Dalsgaard fra Løvel fik stillingen som sporformand.

EVT. billede af tipvogne

Et meget større projekt blev startet ved "Klinthøj" ved Kølsen, da man i 1907 fik oprettet en straffekoloni af tugthusfanger fra Horsens. Herfra blev der med Løgstørbanen transporteret mergel fra "Alhedens Mergelforsyning" til et meget stort område. Fangelejren blev først nedlagt i 1934.

Tid til arbejde, men også til andet ...

Peiter blev den 13.3.1913 valgt ind i i Rødding, Løvel, Pederstrup sogneråd, og måneden før kan man se, at han har været til generalforsamling i såvel Brugsforeningen som Sygekasseforeningen, så selv om han havde travlt i Nederskov, så var engagementet og interessen for samfundsanliggender også til stede. Politisk var han konservativ hele sit liv. På det tidspunkt, hvor stemmetallet blev gjort op for Pederstrup Sogn, kunne man ofte regne ud, hvad folk stemte, hvis ikke de stemte på venstre. Da "savskæreren" f.eks. kom til Vrå, var der pludselig en Retstatsmand i sognet, og da svigersønnen kom var der en Radikal. Men hemmelig afstemning var det jo.

Peiter var som nævnt meget historisk interesseret og deltog gerne i Historisk Samfunds møder i Viborg.

Sin egen lille samling med "Gamle fortællinger og Skikke fra Midtjylland" har han da også lavet.

Bar Baronen

Peiter er i Sognerådet i to perioder, men stopper marts 1921 efter at han i 1920 mistede sin kone og stod alene med tre børn på 2, 10 og 12 år.

Den 12. marts 1925 bliver han dog igen valgt ind i sognerådet, men efter valget i 1929 står der ved den 30. marts "Sognerådsmøde for sidste gang".

Et klip fra Vejen Andersens interview 1950:

- *Har De kendt Baronen paa Sødal?*

- *Det skulde man tro. Pedersdorff glemmer man ikke saa let.*

Han fik Sødal i 1865 - det Aar, jeg kom til Verden - og beholdt den til sin Død i 1919. Jeg var med til at bære ham til Graven. Det skulde Sogneraadet gøre. Han havde ikke ret meget Familie. Sikken Storhed i Rødding den Dag! Det har vi ikke oplevet hverken før eller siden, saa mange fine Mennesker var der, og dér kom vi smaa Sogneraadsmænd og sluttede os til. Men nej, vi maatte ikke komme ind i Kirken. Den var forbeholdt "de store", men saa fik en da sagt, at det var os, der skulde bære Baronen ud af Kirken. Saa fik vi da Lov at komme ind, selv om vi kun havde sorte Kraver paa.

Bageste række:

Jens Christian Nielsen, Vrå, husmand
 Kresten Christensen "Hverrehus", Løvel Mark, husmand
 Jens Christian Bech, Kokholm, husmand
 Mads Christian Kallestrup, Rødding, husmand

Forreste række:

Daniel Fyndbo Nielsen, "Nørreingstrup" Rødding, gårdejer
 Niels Peder Tougaard, Hauris, gårdejer
 Niels Andersen, Batum, gårdejer (sognerådsfmd.)
 Niels Pedersen, Løvel, smedemester
 Hans Nymand, Rødding, gårdejer

Den spanske syge rammer til Nederskov i 1920

Anne Marie, altså Peiters kone døde den 18. feb. 1920.

Dato	Udgift	1920	Sk. 8
7	Erstatning	Glat	
9	Et par	Tørrealko	5 50
17	Ligbrude		75
	Ligbrude		28
	Ligbrude		4 50
	Dydanseri		1 25
17	Telefon og	Ligbrude	40
	Patrol		6 95
	Medicin		16
	4 Dages	Arbejde	5
	Opbevaring		
		Sum	141 60

A memorial blev sig den
 15 og Døde den 18 og
 Begravet den 25 denne
 Maaned

Peiter fortalte Vejen Andersen herom i 1950:

” Det gik godt nok med Bedriften, men saa døde min Kone desværre .

- Hvordan gik det saa?

- De to "Tøser", vi havde, skulde jo i Skole, og Drengen var kun et Par Aar gammel, men vi klarede os endda, vi tre.

Peiteren faar et vemodigt Glimt i Øjnene ved Mindet om den Tid: Det var haardt. Husbestyrerinde kunde jeg ikke faa. Vi annoncerede flere Gange, men hvem vilde helt herud i Lyngen til en Bondemand? Jeg kunde have solgt, ja, men det kunde jeg ikke faa mig selv til og heller ikke til at sætte Børnene i Pleje. Det skal gaa, sagde jeg til mig selv, naar vi sad om Aftenen i Stuen og tænkte over Tingene. Saa følte vi, at det var vort Hjem, og at vi hørte sammen. Jeg kunde nok se, at det ikke gik saa godt med Jorden i den Tid. Det er noget Griseri ovre hos Peiteren, sagde Folk. Det var det ogsaa, men det gik, og det gik bedre, end jeg havde troet, særlig da den ene "Tøs" blev konfirmeret og kunde tage sig lidt af de andre. Drengen bar vi over til min Bror, naar Pigerne var i Skole, og saa kunde jeg selv sløjfe Middagsmaden. Jeg nøjedes med en Mellemmad og en Slurk lunken Mælk fra Mejeriet.”

I de følgende måneder fremgår det tydeligt af regnskabs- og dagbog, at der er udgifter til ”Arbejdshjælp”, men Peiter måtte også til Sognerådsmøde tre gange i marts måned, og allerede den 20. marts blev der udgifter til ”Skifteomkostninger 121, 20 kr.”, ”Arveafgift 126 kr.”. Men der blev også i marts tænkt på andre børn ”2 kr. til Vinerbørnene”

Også de store begivenheder noteres

I regnskabsbøgerne bliver der også plads til små kommentarer om hændelser ude i den store verden f.eks.: 11. nov. 1918 *” Kjørt Gødning. Det sidste skud i Verdenskrigen”*, I januar 1920 *”Den 10. godkendtes Fredstraktaten”*, I juli 1920 : *”Den 7. blev Sønderjylland forenet med Danmark”* Ligesom det selvfølgelig også altid er nævnt, når der er sogneråds og folketingsvalg. På det tidspunkt lavede nok man opstillingslister ved et prøvevalg, som vi i dag kender det fra Skolebestyrelse og Menighedsråd i dag. Den 27. feb. 1917 står der : *” Prøvevalg til Sognerådet om aftenen”*. Selve valget fandt sted den 15. marts.

Alenefar til tre ..

Som Peiter nævner i ovenstående, så var det en hård tid han går i møde, med en dreng på 2½ år og den ældste datter på Magrethe på 12 og Mie på 10.

Magrethe fortæller Vejen Andersen om dette:

Da jeg var 12 år, fik min mor den spanske syge og døde efter otte dages forløb. Det var en skrækkelig sygdom, som begyndte med, at hun fik ondt i halsen og det varede for længe, inden vi fik læge. Far skulle jo først helt til Løvel for at telefonere efter Skot-Hansen og derefter gik der en halv dag, inden han kom, idet han kørte fra hus til hus, da alle mennesker var syge.

Da alle var bange for at blive smittet, var det kun min faster på Fællesskov, der kom og så til mor og for ikke at bære smitten ind i sit eget hjem, skiftede hun tøj ude i tørvehuset, inden hun gik hjem. Da min mor skulle begraves, måtte hun på grund af smittefaren ikke komme ind i kirken, så kisten blev stillet på to bænke uden for på kirkegården, mens den kirkelige handling fandt sted. Ligfølget, som på den tid altid plejede at blive beværtet med såvel frokost som spisning, kom ikke ind i huset, men fik serveret vin og kage på gårdspladsen.

Jeg husker, at min far var meget bedrøvet over, at mors kiste ikke måtte komme ind i kirken, men sogneråd og menighedsråd turde ikke overtræde sikkerhedsforanstaltningerne. Folk var jo skrækslagne for at blive smittet af den frygtelige sygdom, som så mange døde af, men mærkelig nok var min mor den eneste i vores familie, der fik den.

Da jeg var den ældste af os piger, måtte jeg begynde at tage mig af husgerningen og overtage mors arbejde såvel inde som ude. Det var vel nok begrænset, hvor stor en 12 årigs kogekunst var i begyndelsen, men vi fik da mad hver dag. Det var jo mest grød, vælling, stegt flæsk, pandekager og grønkålssuppe samt fisk fra Rødsø, der hørte til ugens middage i mit hjem. Vi slagtede selv grise, ligesom vi også lavede pålæg, som blev røget i skorstenen.

Selv om Margrethe var meget interesseret i sin egen og sognets historie, og har fortalt meget om sit liv, så har hun dog aldrig nævnt, at da hun var fire et halvt år i 1912 fik hun en lillesøster. Den 4. feb. står der "Karen født" den 8. feb. "Tøsen død i Viborg" og den 12. "Begravelse". På udgiftssiden er udgifter til jordemoder, ligkiste, tov og gravkastning selvfølgelig også ført. Der går så fem år inden sønnen Jens kommer til verden.

Fest var der ikke meget af, men det kostede dog ..

En lille lap, som bilag til regnskabet viser lidt om udgifterne ved en konfirmation. Selve dagen er ikke ført i dagbogen, men udgifter "Gretes Støvler forsaaled 5 kr. " "Fortæring 3,10 kr." og måske " Eksamenspenge"

Mies Konfirmandudstyr syet af Andrea Haarbo, Løvel

Udgifter Marts 1924		
12	Tjening af Maries Løj	19 10
12	Ulykkesforsikring	2 50
14	Træskovning og Løn	53
25	Støtterne samt Løj-billeder	1
29	Om Flaabe	34
	Slaniker	2 35
	Strømper	4 85
	Lomgating	2 40
	Skø	15
	Flat	12
	Med Bilen	3 25
	Lamps loddet	25
	med Bilen	1 75
	til Fæstten	12
	lyttet Skø	4
	Til alt	122 76

1	Ulden kjole	6 kr 00
1	hvid kjole	5 - 00
2	sort Underkjole	3 - 50
1	hvid Underkjole	2 - 00
1	hvid Underkjole	1 - 00
1	par Benklæder	0 - 75
1	Underliv	0 - 75
	Til alt	19 kr 00

Mies Konfirmand Udstyr syet af Andrea Haarbo
i April 1924. Betalt 16 -

Peiter var til 35 års soldaterjubilæum den 31. april, så hvor mange af udgifterne der går dertil er usikkert.

Hvem kan klare at bo sammen med min far?

Som Margrethe udtrykte det: "Får forventede, at a´ tog mæ af det derude, og så kunne Mie hjælpe derinde" Derfor blev det også Mie, der fik lov at tage hjemmefra og få en uddannelse som lærerinde, og Grethe måtte så blive på Nederskov, dog afbrudt af et kort ophold på Ølgod Husholdningsskole, en sommer som pige i Hjarbæk og tre måneder på Skals Højskole.

Selv om Peiter allerede om sommeren efter konens død byggede til stuehuset, så var der just ikke megen plads, så man havde ikke eget værelse, og Margrethe måtte ind til hun blev gift som 30-årig dele soveværelse med faderen.

En livsledsager, som hun kunne tage med hjem til Peiter i Nederskov kunne det nok være svært at finde, og selv om hun allerede i 1930 blev kæreste med Niels, ja, så gik der otte år, inden de blev gift, og Margrethe fik skødet på gården. Margrethe fortæller det selv således til Vejen Andersen i 1988: *Min far var også meget egensindig, og derfor var der mange, der mente, at det aldrig ville gå med min far og min mand, ligesom nogle medlemmer af familien efter vielsen også udtalte, at Pejteren og hans svigersøn nok ikke kunne enes. Men far var da på aftægt hos os i over 12 år, og det gik meget godt, for de ville det samme, men ikke altid på samme måde.*

Svært at huske, hvor man satte sine penge ind

Peiter havde fra han var ung – efter sigende – sørget for, at tilgodese forskellige banker og sparekasser med sine spareskillinger. Det medførte måske, at det kunne være svært at huske, hvor og hvor mange penge han havde. Galgenhumoren skinner nok lidt igennem, når han i dec. 1947 på den sædvanlige årsopgørelse kan notere et underskud på 8.932 kr..

Udgivet	644	Sh	10	Gr
Til Statten	1875			
Til Rummer	6813		55	
	9322	Gr	65	Gr
Indtøgt	4			
Livrent	8932			
underskud	11			

Datteren kunne ærgre sig noget over, at hun ikke havde accepteret genbrug af vinduer og tømmer, da faderen en del år tidligere ville bygge et nyt sydvendt stuehus til hende – tegningerne var lavet ”og så forsvandt pengene så bare med pengeombytningen”.

Peiter blev ved til det sidste

Klip fra dagbog december 1947. 82 år.

- 19 Renset Klender
- 15 Trillet gødning paa dens Jordbær
- 16 i Skals og Viborg
- 17 Passet Kreaturene
- 18 Sælet Ståner
- 19 Dækket Roer
- 20 Tærsket, og moget under Lønsene
- 22 Sælet Ståner
- 23 Bæret Kartoffler ind
- 24 Sælet Brænde
- 25 Juledag
- 26 Anden
- 27 Bredt Anders Snaf i Rødding
- 29 Gravet Plante huller
- 30 Degambis guldtræ i Lovel
- 31 Tærsket

Lærer O. Jacobsen, Kistrup slutter 14. juli 1962 2n artikel om Pederstrup og Peiter således:

I sine sidste leveaar led Pejter af et hjerteonde, men daglig gik han en tur ud over markerne, og disse ture stemte hans sind til højtid. Her havde han lagt sin manddomsgerning, jævnet marker, ryddet, sten og plantet hver busk og hvert træ. Søndag den 15. april 1951 gik han sin tur for sidste gang. Var der noget, der kaldte? Gik han for at favne det altsammen i et stille farvel, alt det, der havde fyldt hans sind med højtid og fred? Her kom saa den store fred til ham, og her fandt hans datter og svigersøn ham. Sognet havde mistet en af sine bedste mænd.